

Til Norges Bank

15.03.2021

Tilråkning om å utelukke Ashtrom Group Ltd fra Statens pensjonsfond utland

Sammendrag

Etikkrådet anbefaler å utelukke Ashtrom Group Ltd fra Statens pensjonsfond utland på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner.

Ashtrom Group Ltd er et israelsk entreprenør- og eiendomsselskap. Gjennom datterselskapet Ashtrom Properties Ltd eier og leier det ut kommersielle eiendommer.

Ashtrom Group Ltd er børsnotert i Tel Aviv. Ved utgangen av 2020 eide SPU aksjer for NOK 6 millioner, tilsvarende en eierandel på 0,04 prosent, i Ashtrom Group Ltd.

Bakgrunnen for Etikkrådets anbefaling er Ashtrom Properties' utleie av industrilokaler tilknyttet israelske bosettinger på Vestbredden. Selskapet har ikke besvart Etikkrådets henvendelser, men opplyser om virksomheten i sin årsrapport.

Etikkrådet anser at selskapets utleie av bygninger som er oppført i strid med folkeretten, bidrar til å opprettholde den rettstridige tilstanden som deres bygging en gang initierte. Denne formen for medvirkning til folkerettsbrudd er etter Etikkrådets syn grunnlag for utelukkelse av selskaper fra SPU.

Innhold

1	Innledning	1
1.1	Hva rådet har tatt stilling til	1
1.2	Forholdet mellom Ashtrom Group og Ashtrom Properties	1
1.3	Kilder	1
2	Bakgrunn	1
2.1	Israelske bosettinger og industrisoner på Vestbredden	1
2.2	Barkan Industrial Area	2
2.3	Lovmessigheten av israelske bosettinger på Vestbredden	2
2.3.1	Genèvekonvensjon IV	2
2.3.2	Internasjonale organers syn på lovligheten av bosettingene	3
2.3.3	Norges syn på lovligheten av bosettingene	4
2.3.4	Israels syn på lovligheten av bosettingene	4
2.4	Reglene om okkupasjonsmaktens bruksrett	4
2.5	Selskapets virksomhet	5
3	Informasjon fra selskapet	5
4	Etikkrådets vurdering	5
5	Tilrådning	6

1 Innledning

Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland har vurdert fondets investeringer i Ashtrom Group Ltd¹ (Ashtrom Group) opp mot retningslinjene for observasjon og utelukkelse av selskaper fra SPU.²

Ashtrom Group Ltd er et israelsk entreprenør- og eiendomsselskap, børsnotert i Tel Aviv. Gjennom datterselskapet Ashtrom Properties Ltd eier og leier det ut kommersielle eiendommer. Ved utgangen av 2020 eide SPU aksjer for NOK 6 millioner, tilsvarende en eierandel på 0,04 prosent, i Ashtrom Group Ltd.

1.1 Hva rådet har tatt stilling til

Etikkrådet har vurdert om det er en uakseptabel risiko for at Ashtrom Group, gjennom virksomheten til sitt datterselskap Ashtrom Properties Ltd (Ashtrom Properties), medvirker til eller selv er ansvarlig for alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner etter retningslinjenes § 3 bokstav b. Bakgrunnen er Ashtrom Properties' utleie av nærings- og industrilokaler i tilknytning til israelske bosettinger på Vestbredden.

1.2 Forholdet mellom Ashtrom Group og Ashtrom Properties

Ashtrom Group eier ifølge opplysninger på egen nettside 49,17 prosent av aksjene i Ashtrom Properties.³ Ashtrom Properties omtaler seg på sine hjemmesider som en integrert del av Ashtrom Group: «*Ashtrom Properties is an integral part of the Ashtrom Group ...*».⁴ Videre er samme person styreformann i Ashtrom Group og Ashtrom Properties.⁵

1.3 Kilder

Når det gjelder informasjon om selskapets virksomhet, har Etikkrådet primært lagt til grunn opplysninger som fremgår av selskapets årsrapport for 2019. Når det gjelder den folkerettslige statusen til områdene, har Etikkrådet lagt til grunn uttalelser fra ulike FN-organer, Den internasjonale domstolen i Haag og Den internasjonale Røde Kors-komiteen.

2 Bakgrunn

2.1 Israelske bosettinger og industrisoner på Vestbredden

Vestbredden er betegnelsen på landområdet som ligger øst for demarkasjonslinjen fra 1948 og vest for Jordanelven. Territoriet ble okkupert av Israel under seksdagerskrigen i 1967. Området var før dette okkupert av Jordan. Etter Oslo-avtalen ble myndighet for deler av

---

¹ Issuer ID: 20822339.

² Retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra Statens pensjonsfond utland: <https://lovdata.no/forskrift/2014-12-18-1793>.

³ Ashtrom Group – Group Structure: <http://www.ashtrom.co.il/companies>

⁴ Ashtrom Properties – Company Profile: <http://www.ashtrom-properties.co.il/EN/Company-profile>

⁵ Ashtrom Group – Management: <http://www.ashtrom.co.il/management> og Tel Aviv Stock Exchange, Company Profile, Ashtrom Properties Ltd: https://www.tase.co.il/en/market_data/company/251/about#item4

Vestbredden, de såkalte A- og B-områdene, overført til palestinske selvstyremyndigheter. En stor del av Vestbredden er betegnet som C-området og er fortsatt under israelsk sivil og militær myndighet. Alle områder med israelske bosettinger på Vestbredden er i C-områdene. Det bor i dag over 400 000 israelere i bosettinger på Vestbredden.

Ifølge FNs organ OCHA påfører bosettingene og deres tilhørende infrastruktur den palestinske befolkningen på Vestbredden stor skade. Separasjonsbarrieren og et stort antall veisperringer og kontrollposter hindrer ferdsel mellom palestinske områder og tilgang til jordbruksland. Dette rammer den økonomiske utviklingen på Vestbredden. Andre forhold, for eksempel bosettingenes bruk av begrensede naturressurser, er også til stor ulempe for den palestinske befolkningen:

«Since 1967, about 250 Israeli settlements and settlement outposts have been established across the West Bank, including East Jerusalem, in contravention of international law. Settlements are a key driver of humanitarian vulnerability. The establishment and constant expansion of settlements has had a negative impact on the living conditions of Palestinians, resulting in the loss of property and sources of livelihood, restrictions on access to services, and a range of threats to physical security, which in turn have generated need for assistance and protection measures by the humanitarian community»⁶

Videre:

«Palestinians in the West Bank are subject to a complex system of control, including physical (the Barrier, checkpoints, roadblocks) and bureaucratic barriers (permits, closure of areas) which restrict their right to freedom of movement. The expansion of Settlements, restrictions on access to land and natural resources and ongoing displacement due to demolitions in particular, are ongoing.»⁷

2.2 Barkan Industrial Area

I tilknytning til noen av bosettingene er det etablert industrisoner hvor israelske foretak kan drive virksomhet. Bosettingen Barkan ligger i C-området på Vestbredden, om lag 25 km øst for Tel Aviv. Ifølge israelske myndigheter ligger industriområdet *Barkan Industrial Area* ved siden av bosettingen Barkan: *«The Barkan Industrial Area is situated in Samaria, next to the settlement Barkan and north of Highway 5 (the Trans-Samaria Highway).»* Det er også vist et satellittbilde som viser at industriområdet ligger umiddelbart inntil selve bosettingen.⁸

2.3 Lovmessigheten av israelske bosettinger på Vestbredden

2.3.1 Genèvekonvensjon IV

Utgangspunktet for vurderingen av lovmessigheten av bosettingene er Genèvekonvensjon IV om beskyttelse av sivile i krigstid. Konvensjonen fastsetter blant annet hvilke plikter og rettigheter en okkuperende stat har på et okkupert territorium. Konvensjonen trådte i kraft i

---

⁶ United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA): Humanitarian Impact of Settlements: <https://www.ochaopt.org/theme/humanitarian-impact-of-settlements>.

⁷ OCHA: <https://www.ochaopt.org/location/west-bank>.

⁸ Ministry of Economy and Industry: Development Zone Industry Promotion: <http://www.economy.gov.il/English/Industry/DevelopmentZoneIndustryPromotion/ZoneIndustryInfo/Pages/Barkan.aspx>. («Samaria» er den israelske betegnelsen på Vestbredden.)

1950, og Israel tiltrådte den uten reservasjoner i 1951. Lovmessigheten av bosettingene kan vurderes opp mot konvensjonens forbud mot at en okkuperende stat flytter deler av sin befolkning til et område som den okkuperer.

Konvensjonens virkeområde er fastsatt i artikkel 2, hvor det blant annet heter: «[...] *Så fremt en av de makter som tar del i konflikten ikke er part i denne konvensjon, skal de makter som er parter i konvensjonen allikevel være bundet av den i sitt forhold til hverandre. Dessuten skal de være bundet av konvensjonen overfor nevnte makt, hvis denne godtar og anvender dens bestemmelser.*»

Hvem konvensjonen skal beskytte, fremgår av dens artikkel 4: «*Beskyttet av denne konvensjon er personer som i tilfelle av konflikt eller okkupasjon, på et hvilket som helst tidspunkt og på hvilken som helst måte er i hendene på en av partene i konflikten eller en okkupasjonsmakt hvis borgere de ikke er.* [...]»

I konvensjonens artikkel 49 (6) heter det: «*Okkupasjonsmakten kan ikke deportere eller flytte en del av sin egen sivilbefolkning til det område som den okkuperer.*»⁹ Formålet er å hindre okkupasjonsmakten i å innlemme okkuperte områder, samt å beskytte lokalbefolkningen mot forverring av sin økonomiske situasjon.¹⁰ Handlingen anses å være en krigsforbrytelse etter Roma-statuttene.¹¹

Etter seksdagerskrigen reservert Israel seg fra å være rettslig forpliktet til å følge alle konvensjonens bestemmelser, med henvisning til at Vestbredden allerede hadde vært okkupert av Jordan før området ble okkupert av Israel. Denne reservasjonen ble tilbakevist av andre stater og av FN, men hadde likevel som følge at Israel blant annet tillot bygging av bosettinger i de okkuperte områdene. I 2004 fastslo israelsk høyesterett at Genèvekonvensjon IV fullt ut gjelder på de okkuperte områdene, og at bygging av bosettinger på disse er ulovlig, men at forbudet kun gjelder etablering av nye bosettinger, ikke utvidelse av eksisterende.

2.3.2 Internasjonale organers syn på lovligheten av bosettingene

Det har internasjonalt vært bred enighet om at de israelske bosettingene på Vestbredden er folkerettsstridige.

FNs Sikkerhetsråd har vedtatt en rekke resolusjoner vedrørende bosettingene. Sikkerhetsråds-resolusjon 465, som ble enstemmig vedtatt 1. mars 1980, slår blant annet fast at Israels politikk og praksis med å bygge bosettinger på okkupert område er uten lovhjemmel og utgjør et graverende brudd («*constitute a flagrant violation*») på Genèvekonvensjon IV.¹² Dette er senest gjentatt i resolusjon 2334 fra 2016.¹³

I 2004 ga Den internasjonale domstolen i Haag (ICJ) en rettslig betenkning vedrørende lovmessigheten av Israels separasjonsbarriere mot Vestbredden. ICJ vurderte her også lovmessigheten av de israelske bosettingene. ICJ la til grunn at Genèvekonvensjon IV er fullt ut gjeldende for Israels okkupasjon av Vestbredden, og at etableringen av bosettinger på det okkuperte området er ulovlig: «*The Court concludes that the Israeli settlements in the*

---

⁹ Genève-konvensjonen om beskyttelse av sivile i krigstid: <https://lovdata.no/traktat/1949-08-12-4>

¹⁰ Den Internasjonale Røde Kors Komiteen, kommentarutgave til 4. Genèvekonvensjon, artikkel 49, (1958) side 283.

¹¹ Roma Statuttene for den internasjonale straffedomstolen av 1998, artikkel 8 (2) (b) viii.

¹² Security Council Resolution 465:

<https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/5AA254A1C8F8B1CB852560E50075D7D5>

¹³ Security Council Resolution 2334: <https://www.un.org/webcast/pdfs/SRES2334-2016.pdf>

Occupied Palestinian Territory (including East Jerusalem) have been established in breach of international law.»¹⁴

Den internasjonale Røde Kors-komiteen (ICRC), som har et traktatfestet mandat under Genèvekonvensjonene, har ved flere anledninger kommet med uttalelser om lovligheten av de israelske bosettingene på Vestbredden. I en uttalelse fra 2001 heter det: «*The participating High Contracting Parties call upon the Occupying Power to fully and effectively respect the Fourth Geneva Convention in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem, and to refrain from perpetrating any violation of the Convention. They reaffirm the illegality of the settlements in the said territories and of the extension thereof.*»¹⁵

2.3.3 Norges syn på lovligheten av bosettingene

Norges offisielle syn på bosettingene har alltid vært at disse er folkerettsstridige. Dette er forankret i resolusjonene fra FNs sikkerhetsråd og vurderinger fra ICJ.¹⁶

2.3.4 Israels syn på lovligheten av bosettingene

Det israelske synet er at bosettingene ikke er ulovlige, og at påstander om dette er politisk motivert. Israel viser bl.a. til at flyttingen av israelere til bosettingene skjer frivillig, og at bosettingene ikke fortrenger annen befolkning i området. Israel viser også til at flere av bosettingene er etablert på steder hvor det i historisk tid har vært jødiske samfunn.¹⁷

2.3.5 Etikkrådets tidligere praksis

Etikkrådet har tidligere lagt til grunn at de israelske bosettingene på Vestbredden er oppført i strid med folkeretten, og at deres eksistens og stadige utvidelser påfører den palestinske befolkningen i området betydelig skade og ulempe. I tidligere saker har Etikkrådet ansett at et selskap som fysisk bygger bosettinger på Vestbredden, er nært knyttet til folkerettsbruddet og medvirker direkte til dette, og at dette danner grunnlag for å anbefale utelukkelse av selskapet fra SPU.¹⁸

2.4 Reglene om okkupasjonsmaktens bruksrett

Det er strenge regler for okkupasjonsmaktens bruksrett til land.¹⁹

Bruk av okkupert land til næringsformål for okkupasjonsmakten kan kun foregå i den grad det er nødvendig for administrasjonen av det okkuperte området, og for å møte grunnleggende

---

¹⁴ ICJ, 2004: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-00-EN.pdf>

¹⁵ Conference of High Contracting Parties to the Fourth Geneva Convention Declaration, Geneva, 5 December 2001: <https://www.icrc.org/en/doc/resources/documents/article/other/5fldpj.htm>

¹⁶ Utenriksdepartementet, Svar på spørsmål om de israelske bosettingene på okkupert område, 27.11. 2019: https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/dep/ud/dialog_stortinget/stortinget_svar/2019/svar_bosettinger3/id2680080/.

¹⁷ Israel Ministry of Foreign Affairs: Israeli Settlements and International Law: <https://mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/israeli%20settlements%20and%20international%20law.aspx>.

¹⁸ Etikkrådets tilrådninger om utelukkelse av selskapene Africa Israel Ltd og Danya Cebus (2009) og Shikun and Binui Ltd (2011): <https://etikkradet.no/tilradninger/alvorlige-krenkelser-av-individers-rettigheter-i-krig-og-konflikt/>.

¹⁹ 4. Haag-reglement av 1907 artikkel 55.

behov hos den okkuperte befolkningen.²⁰ Denne begrensningen i bruksrett anses å gjelde all bruk av land og fast eiendom.²¹

2.5 Selskapets virksomhet

I sin årsrapport for 2019 redegjør Ashtrom Properties for sin virksomhet innen utleie av industrilokaler. I rapportens avsnitt 10.1.9.1 er selskapet *Ashald Ltd* opplyst å være 100 prosent eid av Ashtrom Properties. Videre er det angitt at Ashald eier og leier ut 32 200 kvadratmeter industrilokaler i Barkan.

3 Informasjon fra selskapet

Etikkrådet har skrevet til Ashtrom Properties og bedt selskapet redegjøre for sin virksomhet på Vestbredden. Ashtrom Group er forelagt et utkast til denne tilrådingen og invitert til å gi eventuelle merknader.²² Selskapene har ikke besvart noen av Etikkrådets henvendelser.

4 Etikkrådets vurdering

Etikkrådet har på grunnlag av tilgjengelig informasjon vurdert om det er en uakseptabel risiko for at Ashtrom Group, via Ashtrom Properties, medvirker til alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig- eller konfliktsituasjoner.

Etikkrådet tar utgangspunkt i at Ashtrom Group eier over 49 prosent av aksjene i Ashtrom Properties og er største eier i selskapet, og videre at Ashtrom Properties omtaler seg som en integrert del av Ashtrom Group. Etikkrådet har merket seg at selskapene har samme styreformann. Etikkrådet legger til grunn at Ashtrom Group har avgjørende innflytelse på virksomheten til Ashtrom Properties, og anser derfor at Ashtrom Group kan sies å medvirke til normbrudd som begås av Ashtrom Properties.

Etikkrådet legger videre til grunn at Ashtrom Properties eier og leier ut industrilokaler tilknyttet den israelske bosettingen Barkan på Vestbredden. Etikkrådet viser til at det er bred enighet om at de israelske bosettingene på Vestbredden er folkerettsstridige. Etikkrådet har også tidligere lagt dette til grunn.

Formålet med de israelske industrisonene på Vestbredden er primært å understøtte de israelske bosettingene og næringsliv i Israel, ikke underhold av den okkuperte befolkningen eller å skape arbeidsplasser for disse. Det dreier seg heller ikke om opprettholdelse eller videreføring av industrivirksomhet som foregikk før okkupasjonen.

Etikkrådet mener at industriområdet Barkan Industrial Area må anses som en integrert del av bosettingen Barkan, og at det for Etikkrådets formål ikke er grunn til å vurdere industriområdets lovmessighet annerledes enn den delen av bosettingen som er til boligformål.

---

²⁰ Institut de Droit International, Burges-erklæringen om maktbruk, 2. september 2003. London International Law Conference of 1943: “*The rights of the occupant do not include any right to dispose of property, rights or interests for purposes other than the maintenance of public order and safety in the occupied territory*”.

²¹ Eyal Benvenisti, *The international law of occupation*, Oxford University Press, 2012, side 82.

²² Brev fra Etikkrådet til Ashtrom Group Ltd, 30. juni, 26. august og 12. november 2020. Brev fra Etikkrådet til Ashtrom Group Ltd, 28. januar 2021.

Etikkrådet har i tidligere tilrådninger anbefalt utelukkelse av selskaper som *bygger* israelske bosettinger på Vestbredden, altså entreprenørselskaper som forestår den fysiske byggingen av bosettingene. Denne saken dreier seg ikke om et selskaps byggevirkosomhet, men om dets utleie av allerede eksisterende bygninger. For Etikkrådets vurdering er det i denne saken ikke grunn til å skille mellom disse to formene for virksomhet. Selskapets utleie av bygninger som er oppført i strid med folkeretten, bidrar til å opprettholde den rettstridige tilstanden som deres bygging en gang initierte. I denne saken dreier seg om en forholdsvis stor bygningsmasse. Denne formen for medvirkning til folkerettsbrudd er etter Etikkrådets syn grunnlag for utelukkelse av selskaper fra SPU.

På bakgrunn av informasjonen som foreligger, anser Etikkrådet at normbruddet er pågående. Verken Ashtrom Properties eller Ashtrom Group har besvart Etikkrådets henvendelser. Inntil Ashtrom Group dokumenterer at det ikke lenger er involvert i utleie av industrilokaler i tilknytning til israelske bosettinger på Vestbredden, vil det etter Etikkrådets oppfatning foreligge en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner.

5 Tilrådning

Etikkrådet tilråder å utelukke Ashtrom Group Ltd fra Statens pensjonsfond utland på grunn av en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner.

***

Johan H. Andresen
Leder

(Sign.)

Hans Chr. Bugge

(Sign.)

Cecilie Hellestveit

(Sign.)

Trude Myklebust

(Sign.)

Brit K. S. Rugland

(Sign.)